

Primorski dnevnik

Leto XIII št. 250 (3785)

TRST, nedelja 20. oktobra 1957

Cena 30 lir

Dan Združenih narodov

oktober 1957

...v splošno korist.

Dan Združenih narodov, 24. oktober, označuje dvajset let od nastanka Združenih narodov ...v splošno korist.

Ljudje, ki so podpisali Ustanovno listino v San Franciscu, so jo podpisali kot predstavniki vlad. Tedaj jih je bilo 51, danes pa jih je že 81, in med njimi tudi mnogi narodi, ki so želeli postati svobodni, ki so dosegli neodvisnost in državnost ob pomoči te organizacije, kateri so slovesno zatrdili, da si bodo kolektivno prizadevali za mir, varnost, človeške pravice, zakon, svobodo.

Ustanovno listino so podpisali kot predstavniki vlad, vendar so hkrati govorili tudi v imenu milijonov ljudi na vseh straneh sveta, ki so izgovarjali uvodne besede listine.

«Mi, narodi Združenih narodov, odločeni, da rešimo prihodnje redove strahot vojne, ki je že dvakrat v našem življenju prizadejala človeštvu nepopisno trpljenje...»

Slovesno so obljubili: ada bomo strpni in živeli v miru drugo z drugimi kot dobri sosede, da bomo združili naše sile za ohranitev mednarodnega mira in varnosti ter se držali načel in določil metode, s katerimi bo zagotovljena samo v splošno korist...»

KOLEKTIVNA PRIZADEVANJA SE MORAJO NADALJEVATI

Včasih, posebno pa letos, je bilo videti, da se vojna poašča spet približuje. Strpnost je danes neogibna, vendar pa ni mogoče tako hitro pozabiti strahu, nezaupanja in sovražnosti iz preteklosti. S tem pa prizadevanja, kolektivna prizadevanja, da zaresen rane in da s zagotovijo pravičen mir, ne smejo obniti.

Kot organizacija suverenih držav Združeni narodi ne morejo sami izvršiti svojih priporočil ali izsiliti rešitev. Namesto tega si prizadevajo pripraviti države k sporazumu in privolitvi.

Moglo bi bilo reči, da je bil v tem, da vplivajo, kot v tem, da koga k čemu prisilijo. Vendar pa je ta moč vpliva na dogodke že zelo močna in lahko postane še močnejša. Kot sredstvo za skupno akcijo, s katero vlade podprejo cilje Ustanovne listine, oziroma s katero mirno rešijo svoje spore v skladu z njenimi načeli, so Združeni narodi edinstveno pripravljene, dati učinkovit izraz težnjam tistih tisočev milijonov ljudi, ki so državljani njihovih držav - članice.

Ustvaritev oboje sil Združenih narodov in čiščenje Sueskega prekopu sta pokazala, kako lahko postanejo Združeni narodi učinkovito sredstvo av splošno korist.

PRVE RESNICNO MEDNARODNE OBOROŽENE SILE

Oboje sile Združenih narodov, pravzaprav prve mednarodne oborožene sile, so nastale z neverjetno naglo. Tri dni potem ko je Generalna skupščina sprejela načrt za ustvaritev teh sil, so se prve enote že izkrcale na določenem zbirališču v Italiji. Pet dni pozneje pa so že bile v Egiptu.

To so bile v pravem smislu mednarodne sile - 6000 vojakov iz desetih držav s štirih kontinentov - ki so imele svojega poveljnika. Bile so to sile, določene, da bodo služile pod modro-belo zastavo Združenih narodov.

Kakor je rekel generalni tajnik Dag Hammarskjöld pripadnikom oboje sil Združenih narodov, ni njihovo poslanstvo, da bi se vojskovali, temveč da služijo miru, pravici in redu pod avtoriteto Združenih narodov.

skega razvoja je prišlo, ko so Združeni narodi prevzeli orjeko nalogo, očistiti Sueski prekop, in jo izpolnili pet tednov pred določenim rokom.

Za to so Združeni narodi mobilizirali ladjevalje za dviganje potopljenih objektov, ki je šlo 32 ladij iz sedmih držav. Da se je posrečilo izvršiti to ogromno nalogo prej kot v štirih mesecih, je izjavil direktor del, se moramo zahvaliti čudovitemu mednarodnemu sodelovanju in edubu Združenih narodov.

V preteklem letu zaznamuje Združeni narodi tudi velike napredek pri delu za razvoj miroljubne uporabe atomske energije v blagor človeštva. Enainosemdeset vlad oziroma največje število, kolikor se jih je od vojne sem kdaj zbralo na kakšni mednarodni konferenci, je soglasno odobrilo ustanovitev Mednarodne agencije za atomsko energijo z namenom, da pospeši in razširi prispevek atomske energije miru, zdravju in napredku širom po svetu.

Pripravljeni so načrti za nadaljnjo znanstveno konferenco o uporabi atomske energije v miroljubne namene, ki bo v letu 1958. O prvi tehnični konferenci te vrste, ki so jo organizirali Združeni narodi v Zenevi leta 1955, moremo trditi, da o značuje pomemben datum v prizadevanjih, da postane atomska energija sredstvo mira.

Poseben odboj proučuje posledice jedrskih žarkov na človeka in njegovo okolico. Potrebni bosta inteligenca in ustvarjalna energija mnogih ljudi, da bodo obvladane naravnosti izžarevanja in varne druge znane in še neznane nevarnosti. To so novi problemi, ki jih bo treba spoznati in rešiti s kolektivnim prizadevanjem.

Ostajajo pa še stari problemi. Vsi ljudje verujejo v mir in varnost in si jo želijo, toda tam, kjer so v njihovih mislih lakota, revščina in grenkoba, ne more biti varnosti in le redkokoli je mir.

Kakšna je slika družbenosti in gospodarskega napredka po svetu na današnji dan? Dan Združenih narodov?

Nedavna anketa je pokazala, da potrebnja hrane v mnogih krajih še ni dosegla predvojnega nivoja. Dve tretjini ljudi na svetu, večinoma v Ameriki, Aziji, Latinski Ameriki in na Srednjem vzhodu, se vedno živijo v revščini, željni, da se najdejo. Celo v deželah, v katerih je življenjski standard visji, ta ni zadosti visok. Čeprav moremo zaznamovati delen napredek (epidemije nalezljivih bolezni se zatirajo, pismenost raste, več otrok hodi v šolo), pa je ta napredek vendarle premajhen v primerjavi z ogromnimi potrebami na današnjem svetu.

Prebivalstvo sveta hitro narašča. Potrebovalo bo več hrane, več sol, več stanovanjskih hiš, več dela.

To so mednarodni problemi, ki jih bo mogoče reševati le z mednarodnim prizadevanjem av splošno korist. Kaj je storjeno v tem pogledu?

DELITVE STROKOVNOSTI

Predsed, narodi in ljudje delijo med seboj strokovno in tehnične pomoči Združenih narodov in njihovi specializirani agenciji pomeni največji kolektivni napor, ki je bil kdajkoli storjen v ta namen. V imenu svetovne skupnosti odhajajo strokovnjaki v druge dežele da tam pomagajo, da kažejo, da pomagajo. Odhajajo na želje teh dežel in njihovo delo v marsikje sestavlja del domačih programov za razvoj. Tu je kooperativno prizadevanje in to uspešno.

Do danes je približno 6000

strokovnjakov iz 80 narodov služilo, ali pa zdaj služi, v več kot 90 deželah, približno 12.000 študentov pa je izobraževalo ali se zdaj izobražuje v več kot 100 deželah.

To so pomembne številke. Vendar pa nam te še ne povedo vsega. Neki Belgijec, ki je leta 1952 odšel na Haiti kot strokovnjak za kmečke posojila, pripoveduje danes o spremembah v vsakdanjem življenju ljudi tiste skupnosti, v kateri je delal sam z drugimi strokovnjaki. Ko so se tamkajšnji ljudje naučili bolje obdelovati zemljo in bolj razviti svoje pridelke, so dosegli večje pridelke in več žetev. To jim je prineslo večji dohodek, breme njihovih dolgov se je zmanjšalo, začeli so nositi čevlje vsak dan, ne pa le ob nedeljah, vrgli so se na gradnjo poti do najbližje železniške postaje, začeli so razmišljati o zidanju dispanzerja na šole.

Isti strokovnjak pravi, da so kmetje to dosegli zaradi edube povezave. Kmetje so si sami pomagali, poleg tega pa so pomagali tudi drug drugemu. «Taki uspehi ne bi bili nikoli doseženi, če bi bili dajali tem kmetom le posojila, je izjavil strokovnjak. Vse to je stalo razmeroma malo, ljudem pa je vilo upanje v prihodnost.

Drugi strokovnjaki pripovedujejo o izkušnjah iz svojega dela med slepci v Egiptu, med defektnimi v Indoneziji, med kmeti v Afganistanu. V človeških merilih gledajo rezultate svojega znanja in strokovnosti, ki so jo delili z drugimi.

Nekateri projekti presegajo moči posameznikov; tedaj pristopijo k pomoči Mednarodna banka za obnovo in razvoj s posojili. Nova agencija, Mednarodna finančna korporacija, spodbuja zasebne investicije. Zdaj proučujejo vprašanje ustanovitve posebnega sklada Združenih narodov za gospodarski razvoj.

Včasih pa je potrebna av splošno korist tudi neposredna pomoč. Preteklo leto je izvršil UNICEF v okviru svojega programa pomoči cepjenje 14 milijonov otrok proti tuberkulozi in nahranil dva milijona otrok in mater, ki so bili žrtve vojne, lakote, povodnih in drugih nesreč.

Združeni narodi imajo tudi še druge agencije, ki se trudijo, da bi pomagale milijonom beguncem na svetu. Na Srednjem vzhodu je približno 900.000 beguncem iz palestinskega spopada, ki jim je še naprej potrebna pomoč Združenih narodov.

V Evropi, kjer mnogi že deset let čakajo po begunskih taboriščih, pa so nastali z begunci iz Madžarske v preteklem letu novi problemi, ki zahtevajo mednarodno pomoč velikega obsega. V programih za preselitev je bil zabeležen delen napredek, vendar pa še vedno prihajajo novi begunci, tako da ostaja kar naprej naloga: pomagati ljudem, ki si ne morejo pomagati sami, omogočiti nove korenine tistim, ki so bili izravnani.

To more doseči le mednarodna pomoč av splošno korist.

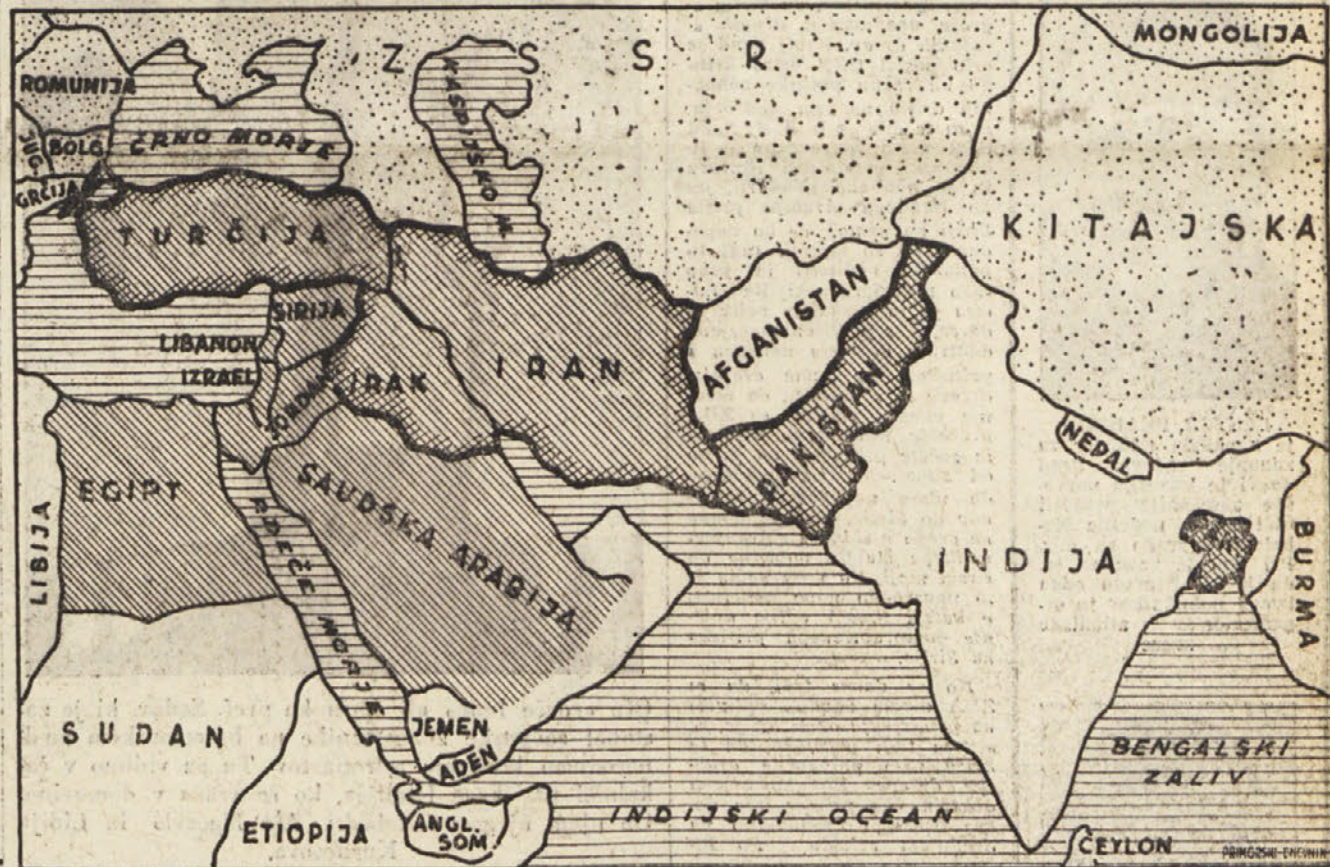
POT K UNIVERZALNOSTI ČLANSTVA

V preteklem letu so se Združeni narodi povečali za pet novih članov - Sudan, Maroko in Tunis skupaj, za njimi Japonska in nazadnje zahodnoafriška država Gana. Država Gana je nastala o polnoči 5. marca 1957. Preden je preteklo 48 ur, je postala 81. članica Združenih narodov in njen predstavnik je takoj sedel na svoje mesto v Generalni skupščini. To dogodek zaznamuje pomemben datum v mednarodnem sistemu skrbstva pod kriljem

Britanski zunanji minister Selwyn Lloyd je imel te dni več razgovorov z ameriškim državnim tajnikom Dullesom. Govorila sta med drugim o koordinaciji akcije na Srednjem vzhodu, o satelitskih in o izstrelkih. Poleg tega sta se sporazumela o podrobnostih v zvezi z obiskom Mac Millana v Washingtonu.

Na spodnji skici pa vidimo področje, ki ga zajema Eisenhowerjeva doktrina in ki se razteza od Sredozemlja do Indije. Turčija, Irak, Iran in Pakistan (pikčasto) so vključeni v bagdaskem paktu, v katerem je tudi Anglija. Mac Millan in Eisenhower, oziroma Dulles naj bi se sedaj dogovorila, kako bi Eisenhowerjevo doktrino, ki je doživela neuspeh, nadomestili z novo skupno «anglo-ameriško doktrino», v okviru katere naj bi Velika Britanija imela glavno vlogo ameriškega pomočnika.

Po posvetovanju z ZDA, Anglijo, Francijo in vodstvom NATO

Bonnska vlada hoče s pritiskom izsiliti rešitev, ki odgovarja njenim konceptijam

Odločen odgovor beograjske vlade, ki poudarja, da politika Bonna škoduje miru in tudi nemški združitvi sami - Francija bo ščitila nemške interese - Von Brentano o gospodarskih odnosih - Hujskaška brošura Envera Hodže objavljena v Moskvi

(Od naslega dopisnika)

BEograd, 19. — Zahodna Nemčija je, kot so napovedali, danes prekinila svoje diplomatske odnose z Jugoslavijo.

Združeni narodi. Prvo od enajstih skrbniških ozemelj, ki so bila pod nadzorstvom Organizacije, je dosegel cilj Ustanovne listine: samoupravo in neodvisnost. Britanski Togo je namreč dosegel neodvisnost skupaj s prejšnjo britansko kolonijo Zlato obalo kot integralni del nove države.

Zdaj je ostalo še deset ozemelj pod mednarodnim sistemom skrbstva, eno izmed njih, italijanska Somalija je doseglo neodvisnost leta 1960. Kakor je rekel generalni tajnik, ko so bile izobežene zastave nekaterih novih držav članice: «Z vsakim novim korakom k univerzalnosti članstva postaja Organizacija reprezentativnejša glede interesov in želja narodov na svetu. Vsa ta koraka omogoča Združenim narodom, da

vijo. To sta sporočila danes dopolnile ob 11. uri zahodno-nemški zunanji minister von Brentano, jugoslovanski veleposlaniku Dušanu Kvederju in njegovim sodelavcem v Beogradu. Herbert voh kopijo note. Zanimivo je, da je zastopstvo nemških interesov v Jugoslaviji prevzela Francija.

Razvoj dogodkov, ki jih je sprožilo priznanje demokratične republike Nemčije s strahot, ko je svetovni položaj napet, ko je mir pogostoma ogrožen in ko so bili napori miroljubnih ljudi usmerjeni, da se zmanjša napetost v svetu ter najdejo novi stiki in odnosi, gre zvezna republika v nasprotju smeri, prekinja stike in s tem ustvarja težave na poti pomiritve v svetu. V tem pogledu prevzema vlada zvezne republike veliko odgovornost.

Kveder je poudaril, da bo jugoslovanska vlada ljudi v bodoče nadležala svojo neodvisno politiko ne glede na vse pritiske s katere koli strani. «Jugoslovanska vlada, je dodal Kveder, je prepričana, da se bo takšna politika tudi tokrat pokazala kot edina pravilna in življenjsko upravičena.

Na tiskovni konferenci je veleposlanik Dušan Kveder prebral omenjeno pismo in odgovorjal na številna vprašanja novinarjev ter je po bitrditve, da je jugoslovanska vlada obljubila Zadržati se odločno proti ju-

terialno škodo, so prvi ponudili nemškemu narodu roko v pomirjenje. Jugoslavija je prva država, ki je izpolnila vse volje nemške vlade in celo hude vojne zločince. Bila je prav tako med prvimi, ki je navezala diplomatske odnose z vlado zvezne republike Nemčije. V treh tednih, ko je svetovni položaj napet, ko je mir pogostoma ogrožen in ko so bili napori miroljubnih ljudi usmerjeni, da se zmanjša napetost v svetu ter najdejo novi stiki in odnosi, gre zvezna republika v nasprotju smeri, prekinja stike in s tem ustvarja težave na poti pomiritve v svetu. V tem pogledu prevzema vlada zvezne republike veliko odgovornost.

Kveder je poudaril, da bo jugoslovanska vlada ljudi v bodoče nadležala svojo neodvisno politiko ne glede na vse pritiske s katere koli strani. «Jugoslovanska vlada, je dodal Kveder, je prepričana, da se bo takšna politika tudi tokrat pokazala kot edina pravilna in življenjsko upravičena.

V izjavi državnega tajništva za zunanje zadeve Jugoslavije, ki je bila objavljena noč, se očituje sklep zahodnonemške vlade o prekinitvi diplomatskih odnosov z Jugoslavijo kot enostransko in samovoljno dejanje, ki ni v navadi med državami v času miru in ki ga jugoslovanska javnost in vlada imata za neprijetljive. Tako politika vlade zvezne republike ni v skladu z interesi miru, mednarodnega sodelovanja in z načeli listine Združenih narodov. Tako ravnanje je tem hujske, ker je usmerjeno proti ju-

goslaviji, ki je več kakor katera koli druga država po vojni dala dokaz o svoji neodvisni in konstruktivni politiki in razvijanju demokratičnih mednarodnih odnosov, in ker tako ravna vlada zvezne republike Nemčije proti državi, ki je bila največja žrtev napada v dveh vojnah. Jugoslavija je suverena in neodvisna država, na katero se ne more izvajati noben pritisk. Narodi Jugoslavije so pričakovali, da se bo vlada zvezne republike Nemčije, poučena z negativnimi izkušnjami iz preteklosti, trudila, da odstrani nezaupanje in posledice te preteklosti. Na žalost vlada in narodi Jugoslavije vidijo v sklepu o prekinitvi diplomatskih odnosov dokaz, da vlada zvezne republike podpira preživetje in negativne tendence v mednarodnih odnosih in da se naslanja na politiko sile in pritiska z namenom, da izsilijo rešitev, ki odgovarja njenim političnim konceptijam. Državno tajništvo za zunanje zadeve Jugoslavije ugotavlja, da je ravnanje vlade zvezne republike proti Jugoslaviji, ki ni članica nobenega bloka in ki dosledno izvaja politiko sodelovanja z vsemi državami in politiko aktivne

(Nadaljevanje na 8. strani)

ANTHONY ABBORTH

Vlomilec

Stala je pri oknu in prisluskovala. Pogled ji je nemirno begal po samotni, zasneženi preri. Do tistega trenutka je bila popolnoma mirna, nenadno pa jo je prestrahnil. Mož jo je sicer že mnogokrat pustil samo, toda tokrat je bilo vse drugače: pričakovala je otroka. Zakaj mu ni tega povedala, preden je odšel? Ko bi vedel, bi gotovo ostal pri njej, pa kaj ko je imel brez tega dovolj skrbi! Zopet ga je videla pred seboj, kako ji je položil roke na ramena in ji obzirno razložil tisto zoporno stvar z denarjem. Bil je davkar in je prinesel domov veliko vsoto denarja, ga skril v prazno pločevinasto škaflo in zakopal pod desko v kuhinji.

«Zakaj?»

«Ah, slabe vesti!»

Njuni mali prihranki v oddaljeni vasi so propadli, ker je banka doživela zlom. Njuno mora tja, na dolgo pot pa si ne upa vzeti toliko denarja, zato je najbolj pametno, da ga skriva. Tako, ko se bo vrnil, se bo odpravil v mesto in ga oddal v državni banki.

«Objavi mi, da ne stopiš iz hiše, dokler se ne vrnem,» ji je rekel. «In žive duše ne pusti noter.»

Zdaj je minilo še nekaj ur, večerilo se je, sneg in mraz sta pritisnila na samotno hišo. Sum! Ni bil veter, predobro je poznala njegovo šumenje. Ne, ne, neka roka je odpirala zaklenjena vrata in okna. Ne, tudi to ni bilo, temveč trkanje, tiho trkanje. Pritisnila je lice na šipo in zagledala moško postavo, ki je bila naslonjena na vrata. Hitro se je umaknila proti kamnu, da bi vžela eno moževih pistol. Toda nesreča, eno je vzel s seboj. Druga pa je bila prazna. Z neravnim orožjem v roki je šla proti zaklenjenim vratom.

«Kdo je?» je zaklicala.

«Ranjen vojak. Zasel sem, pa ne morem v tej temi naprej. Spustite me v hišo!»

Nekaj trenutkov je bilo vse tiho, nato se je znova začel njegov prosičji glas: «Samo toliko odprite vrata, da me vidite in prepričali se boste, da vam nocoj storiti nič hudega.»

Bil je bled, izsrpan mladenič z roko v obovi. Peljala ga je k ognju, mu izmila rane in jih prevezala s svežimi povoji. Dala mu je svojo večerjo, medtem ko je jedel, pa mu je pripravila v zadnji sobi ležišče. Komaj je legel, je trdno zaspal. Ali ni morda le čakal, da bo ona zadremala?

Vsa nemirna je hodila po sobi sem in tja. Noč je bila tiha, le pokanje drv v kamnu je motilo mir. Toda nenadoma... Tih šum, nič glasnejši kot miše škrebkanje.

Vzela je luč, tiho zdrsnila čez dolgi hodnik in obšla pred tujeve vrati. Nobenega dvoma, preglasno diha, samo pretvarja se, da spi. Vstopila je in se nagnila nadenj: zdela se je, da trdno spi. Brž ko je prišla iz sobe, je spet slišala šum. Tokrat je vedela: nekdo skuša zadržati ključavnico na vratih.

Brž je potekala med moževim orožjem največji nož in stekla v vojakovo sobo. Tresla ga je dokaj časa, preden je odprla oči.

«Nekdo hoče vlomiti. Morate mi pomagati.»

«Zakaj pa naj bi tu kdo vlomil?» je zasporno mrmljal. «Saj nima kaj odnesti.»

«V kuhinji pod podom je nekaj denarja.»

Komaj je to rekla, bi si najraje odgriznila jezik. «Vzemite mojo pistolo,» ji je rekel. «Jaz znam streljati le z desno roko, ki pa je zdaj ne morem uporabljati. Meni pa dajte nož!»

Za sekundo se je pomislila, tedaj pa je spet začela šum okoli ključavnice. Brž sta zamenjala orožje. «Vi prevzemite prvega,» je dejal. «Bodite blizu vrat in v trenutku, ko vstopi, ustrelite! Streljajte, dokler ne bo mirno obležal. Jaz bom čakal za vam tja drugo. Zdaj pa utrnite leščerbo!»

NEKAJ STRANI IZ UMETNOSTNE ZGODOVINE

Zgodovinski razvoj ameriškega slikarstva

Likovni umetniki Združenih držav nimajo za seboj tiste tradicije, s katero se lahko ponasajo evropski kiparji in slikarji. Dočim je bila v sredozemskih krajih našega »starega« kontinenta že v starem veku izredno razvita upodabljalna umetnost, je na ozemlju Združenih držav slikar-umetnik nastopil šele v kolonialni dobi. Slikarji tistih časov so predvsem portretirali in v njihovem izražanju ni opaziti kakršnih posebnih osebnih teženj. Vsi ti upodabljalci, ki so bili le samouki, so skušali čim verneje prikazati na platnu osebe, katere so želeli biti portretirane. Ker takrat ni bilo umetniških šol, je v. a. k. umetnik pred ustvarjal tako, kakor se je njemu zdelo pravilno. Ničesar ni polagal paznje na stilistično obdelavo, niti ni noben portretist skušal potvarjati resnice. In v teh težnjah so ameriški slikarji kolonialne dobe vztrajali vse dotlej, dokler jih ni dosegel vpliv evropskega slikarstva.

Eden najbolj znanih ameriških slikarjev iz predrevolucionarne dobe je John Hesselius (1728-1788). Rodil se je v Marylandu. Njegov oče Gustavus je v pričetku 18. stoletja emigriral iz Švedske in vešč umetnosti je dal svojemu sinu tudi prve slikarske nauke. John Hesselius je v svoji mladosti stalno popotoval ob obali Atlantika ter se selil iz enega mesta v drugo. Končno si je izbral kot svoje bivališče Annapolis. O Hesseliusu poročajo, da je bil eden naplodovaljških slikarjev tistih časov. Saj vendar zgodovinarji prisojajo njegovim večim rokam večino gospodskih portretov, ki so krasili stare palače Marylanda in Virginije.

Toda ameriškim slikarjem niso bile dolgo časa prikrile stvaritve evropskih umetnikov. Kakor hitro so priselili čez ocean podobne mojstrov starega kontinenta, so se pričeli ameriški slikarji navduševati za umetnost, katero so gojili njih evropski sodobniki. In tako so se v preprosti in navpični podobah pričeli vedno bolj odražati tuji vplivi. Vendar se ameriški slikarji niso zadovoljili le z ogledovanjem slik, ki so v njihove ateljeje dospеле iz Evrope, temveč so tudi mnogi izmed njih odšli na dolgo potovanje v Anglijo. Studirali so predvsem v Londonu. Tam so se navzeli duha angleškega slikarstva. In tako je prišlo ameriško slikarstvo pod angleški vpliv, ki se je v podobah umetnikov novega kontinenta kazal skozi vse 18. stoletje.

Izmed mož, ki so dolga leta preživeli v megletem ozračju angleške prestolnice, je treba predvsem omeniti znamenitega portretista Gilberta Stuarda. Luč sveta je ugledal v Rhode Islandu. V umetnosti ga je izučil škotski slikar C. Alexander. Ker pa mu je bil ameriški umetniški krog pretežen, je že z dvajsetimi leti odšel v Evropo. Za časa njegovega bivanja v Londonu je imel nanj velik vpliv Benjamin West. Kmalu je postal Gilbert Stuart eden najbolj znanih portretistov in zato so ga z naročili stalno oblegale številne osebnosti. Zivel je pet let v Dublinu, nakar se je preselil v Pariz. V francoski prestolnici je portretiral tudi kralja Ludvika XVI. Bogat z izkušnjami se je Gilbert Stuart 1. 7. 1793 vrnil v domovino ter sprva delal v New Yorku in potem v Filadelfiji. V tem mestu je tudi umrl. O njegovem delu v Washingtonu. Naslikal je tri različne portrete prvega predsednika Združenih držav in na osnovi teh podob je ustvaril mnogotere kopije, katere so mu z vseh strani naročevali. Vse do svoje smrti je veljal ta slikar za enega najpomembnejših ameriških portretistov.

Važnejši ameriški slikarji, ki so se v tisti dobi odpravili v Evropo, da spoznajo našo umetnost, so bili še John Copley, Ralph Earl, John Trumbull, avtor znamenite upodobitve izjave neodvisnosti ter izumitelj telegrafa Samuel B. Morse.

Vsa ta vedno tesnejša navezanost ameriškega umetnosti z angleščino se je zrahljala v pričetku 19. stoletja. Kakor je v Evropi prenehala baročno slikarstvo, ki je upodabljalo portrete močnikov ter se je pojavila težnja do prikazovanja pokrajine, tako so tudi ameriški slikarji prvih let 19. stoletja odkrili bogato zakladnico umetniških motivov v svojih gozdovih, hribih, rekah in preprosti ljudje. Zavrgli so rekla akademizma evropske tradicije - ter raje v svoji domovini in njenih prebivalcih črpali vire likovnih stvaritev.

Eden slikarjev tega kova je bil William Mount (1807-1888). Upodabljal je življenje na deželi: kmete pri poljedelskem delu, podželeške praznike, potem lovške slike, ribarjenje ter še mnogotere druge prizore, katere je videl pri svojih obiskih kmečkih naselij.

Nadaljnji pomembni upodabljevalci narave je bil John James Audubon (1780-1851). Izreden si je bil pri oblikovanju svojih slikami živalskega sveta. Umetnost je študiral pri znamenitem francoskem slikarju Jacquesu Louisu Davidu. A kljub naukom svojega velikega u-

čitelja ni šel po poti tega mojstra, temveč je večino svojega slikarskega ustvarjanja posvetil predvsem živalim, ki se neovirano podede širom po prostiranih ameriških praterjih. Izmed upodobevalcev živalskega sveta njegove domovine je najznamenitejša zbirka »Ameriške ptice«, ki obsega 400 velikih podob. V njih je dokazal svoj izreden čut opazovanja krilatev, katere je prikazal v njihovem naravnem okolju.

Zivljenje ob Missouriju pa je prikazoval George Caleb Bingham (1811-1879). Iz njegove podob, v katerih je realizem prežet z lahnim humorjem, lahko spoznamo trgovce s kuhovino preteklega stoletja, potem strelske tekme in veselo brodarje na reki Misourici.

Slikarji prve polovice devetnajstega stoletja so nadalje odkrivali lepote poraj, hribov, dolin ter širnih planjav obnem pa tudi prikazovali trdo življenje ob meji.

Vendar ta neodvisnost ameriškega slikarstva ni trajala dolgo. Sredi 19. stoletja se zopet čuti vpliv Evrope, tokrat, še bolj kakor prej. Dočim so se ameriški slikarji 18. stoletja ustvarjali predvsem v Angliji, so si sedaj čez Rokavski preliv, tja so jih namreč zvalila nova gledanja francoskih umetnikov. Spoznivali so svetlobo in igre luči francoskega impresionizma ter se vživljali v umetnost Renoirja, Moneta, Cézanna in drugih znamenitih upodabljalcev. V zgodovini ameriškega slikarstva srečamo mnoge tuje vplive. Vendar lahko trdimo, da je od vseh slikarskih gledanj ameriške umetnike najbolj prevzel impresionizem.

Mary Cassatt (1845-1926), slikarka, ki je prepotovala velik del Evrope, izraža govornico impresionistov. Rojena v Pittsburgu je obiskovala znamenito pennsylvanjsko akademijo »lepih umetnosti«. Sama je izrazila svoje veliko občudovanje do slikarjev Maneta, Courbetta in Degasa. V Parizu je bila član družbe impresionistov ter sledila umetnosti, s katero je zaslovel Edgar Degas. In tako tudi pri tej slikarki spoznamo, da je svoj svet odkrila v gledališču.

Sodobnik te umetnice je bil John Singer Sargent (1856-1925). Kljub temu da je ameriškega pokolenja, ga je majočda srečamo na našem kontinentu. Mnogo je potoval in zato svetloba njegovih podob izraža razgledanost človeka, ki je videl in čutil širni svet. Saj ga vendar smatrajo za Amerikanca, rojenega v Italiji, vzgojenega v Franciji, za človeka, ki sliči Nemcu, govori angleško in slika kakor Spanec.

Toda ameriško slikarstvo se ni ustavilo pri podobah polnih zraka in luči. Pritegnila sta ju kubizem in abstraktna umetnost. Vendar pa ameriški slikarji niso avodobna evropskega gledanja prenesli v svoje okolje brez katerih koli pridržkov, temveč jih pri krojili po svoje. Tako predelano moderno umetnost zadrževali niso, ampak so jo preoblikovali v svojo stvaritev. Njihove podobe prikazujejo dejanske, realne objekte, s katerih pa so izločene vse podobnosti. Tako dobe kompozicije velikih bagrnih plokev, katere so vseskozi ostro »mejene«. U-

John Singer Sargent Lovci na ostrige v Cancalu

IVAN TAVČAR

ima spomenik na Visokem

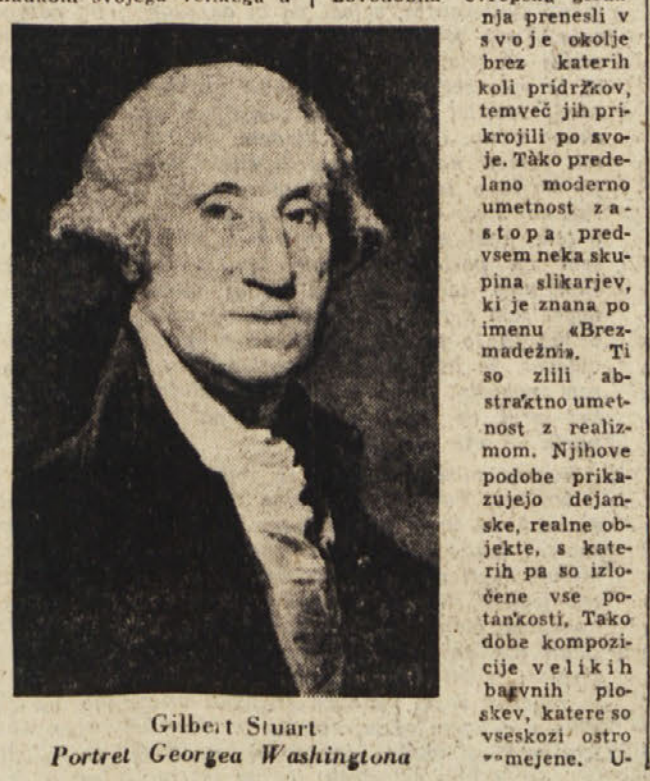

Prejšnjo nedeljo so na Visokem v Poljanski dolini odkrili spomenik pisatelju Ivanu Tavčarju. Spomenik (na gornji sliki) je monumentalno delo kiparja Jakoba Savinskega.

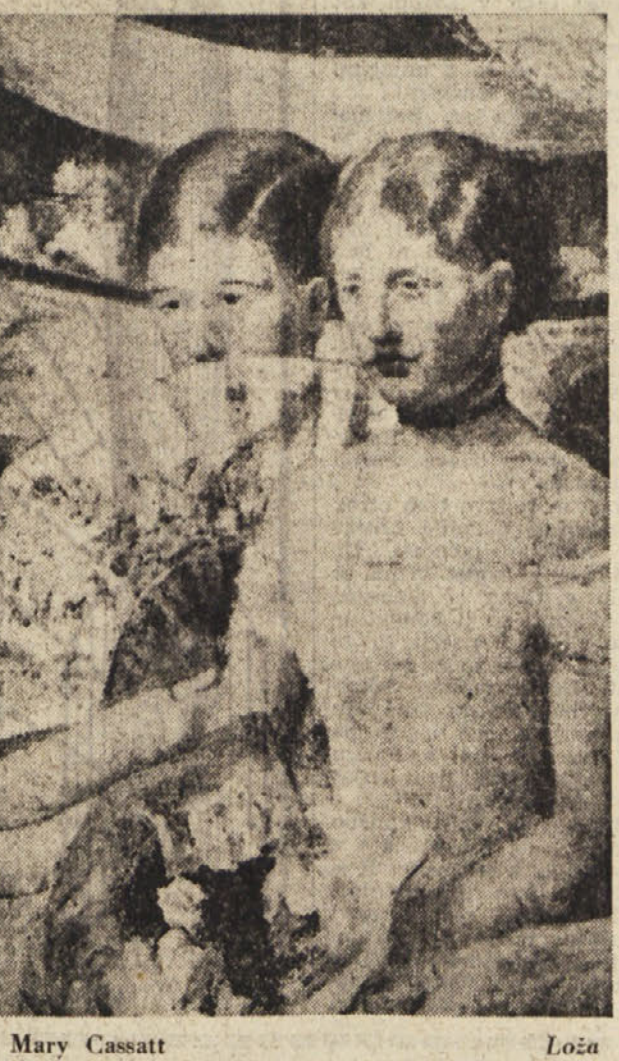
V rojstnem kraju mojstra slovenske epike se je zbralo poleg domačinov še lepo število ljubiteljev njegovega dela. Dr. Ivo Tavčar je pozdravil zbrane v imenu Tavčarjeve družine, o pisateljevem delu in njegovem pomenu za slovensko literaturo pa je govoril predsednik Slovenske akademije znanosti in umetnosti dr. Josip Vidmar, ki je tudi odkril spomenik. Nato so se zvrstili še drugi govorniki.

(Foto Selhaus Skofja Loka)

Gilbert Stuart Portret Georgea Washingtona

Mary Cassatt Loža

Tudi v slovenščini žepni romani

Albert Camus letošnji Nobelov nagrajenec za literaturo

Mladinska revija

JADRO

je danes realnost!

Z zgornjimi besedami se prične uvodna beseda, s katero je uredništvo predstavilo bralcem novo revijo.

Ni lahko pri nas z revijami. Treba je poguma, volje, treba je tudi ljudi, ki znajo biti postrvovalni. Med tistimi, ki jo pripravljajo, in med tistimi, ki ji naj pomagajo. Težko je namreč brez pomoči. In zaradi vsega tega bi človek z žalostnimi izkušnjami rad kmalu videl čim več številke revije, da bi bil preganjen vsiljivi dom. Da bi tako zares imeli mladinsko revijo, ki bi bila realnost, nečesa stalnega in ne samo realnost utrnika.

Toda ni lepo naprej izražati dvome. Pa saj to ni tisto niso dvomi, temveč le želja, da bi pri tej novi reviji šlo vse dovolj gladko. (Če bi šlo »popolnoma« gladko, bi stvar ne bila več zanimiva.)

Ko tako pregledujemo prvo številko, ugotavljamo, da obstajajo elementi za upanje, da bo vendarle šlo. Predvsem si revija ne stavlja kakih visokih, nikoli dosegljivih ciljev. Če se namreč revija dobera ustraja, tedaj se bo sama po sebi dvignila tudi kvaliteta, ki je glavni pogoj tudi za povečanje njenega obsega. Kar nas pa se ne nadeja z upanjem, da ne bo ostalo samo pri prvi številki, so pa nekatera znana imena, ki jih srečujemo na straneh »Jadra«. Ob njih se nam utrjuje prepričanje, da predvsem oni sami ne bodo popustili. V njih vidimo ljudi, ki čutijo potrebo po pisanju, po objavljanju svojih del. Vemo, da bodo napravili prav vse, kar je v njihovi moči, da obrže revijo pri življenju. (In kar na tem mestu je treba dostaviti: prav je, da tudi drugi napravijo vsaj najmanj, kar morejo, da namreč revijo kupijo.)

Pri tem bi še takoj hoteli opozoriti na nevarnost, da ne bi revija postala glasilo le majhne skupine ljudi. Namen uredništva je seveda posredovati, vendar bi želeli, da bi se to še v prihodnji številki tudi zares videlo: da bi namreč na njenih straneh srečali še druga imena. Pridobivanje novih soodpornikov ni prav lahka posla, toda je nezogibno. In med mladimi ljudmi jih je pri nas še precej, katerih imena si tudi želimo videti v »Jadru«. Prav pa je, da se je uredništvo odločilo za objavljanje prispevkov s praviimi imeni.

Članki s podpisom bodo izražali le avtorjeva osebnostna mnenja in misli, je rečeno v uvodu revije. Umetnostna pa je omejitev, da bo revija »vodila vseskozi napredna in svobodna misel«, čeprav »noče biti ni najmanj ideološko opredeljena«. (Sodelavcem gotovo ne bodo motili nekateri hrupni in vresčeci glasovi, ki se vedno in povsod zaletajo v vse in vsakogar, ki je prepričan, da lahko pošteno misli in živi, četudi ne čuti na vsakem koraku palice nekih pastirjev.)

Nocemo se spuščati v podrobno oceno prispevkov. Poudarjamo le, da je njih raven v celoti toliko visoka, da opravičuje izhajanje revije. Z razširjenim krogom sodelavcev bo prislo tudi do strošje selekcije in do dviga splošne kvalitete. V prvi številki so prispevki sledečih enajstih mladih avtorjev: Louisa Abrama, Maria Bana, Sergeja Birse, Aleksandra Corradetija, Igorja Kosmine, Miroslava A. Kosute, Ale Peče, Adrijana Rustje, Draga Sedmaka, F. Švaba in Tatjane Uršič.

Revija je vredna vse naša pomoči!

rho

Josephine
BAKER

Nedvomno boš dejal po juridično, da bi za "čezpajočega primera" moral uporabiti prej omenjajno kot preveliko spretnost, ki jo ta primer zahteva. Mogoče je v pravu res takšna praksa, in kakor pa ne misli tako zdrav razum. Moj končni cilj je samo rešnica. Mo trenutni namen pa je, privedi te k temu, da bi mogel vsikladiti listo zelo navadno spretnost, o kateri sem ti pravkar govoril, s tistim zelo čudnim, rekim (ali surcujim) in neenakomernim glasom, ki mu nista niti dva clovek pripisala istega porekla ta mu ni mogla nihče razločiti niti zloga.

Pri teh besedah je obšlo moje misli neko nejasno, le na pol sploščeno spomenje tega, kar je menil Dupin. Zdelo mi je, da sem že prodrli do meje razumevanja, in sem vendar brez moči, da bi doumel vse; clovek se včasih znajde na robu spomina in ni zmožen, da bi se nečesa spomnil. (Nad. prihodnjik)

